

[0514]

TA JAPIK INGBERTS

My tinkt, it is net wei en set de stikken dy't sa foar en nei oer Japik Ingberts publisearre binne ris yn in kronologyske rige. Ik bin kommen ta de neifolgjende list, dêr't ek de lettere fynplakken yn oanjown binne:

1. *Japik Ingberts en de einfûgels.*¹
  - a. Joast Halbertsma, yn: Rimen en Teltsjes fen de Broerren Halbertsma. Fyfte printinge. Ljouwert 1918, side 501; -> S. J. van der Molen, „Der waerd wol sein...“, Snits 1952, side 116.
2. *J.I. as koutsjeaf.*
  - a. [W. Dykstra], De Fríske Hûsfrjeon IV (1854), side 36-42; -> W. Dykstra, Ald en Nij. Freantsjer 1871, side 107-112; -> S.J. van der Molen, Frysk Sêgeboek III. Assen MCMXLI, side 340-342.
3. *J.I. en de sjerpnegoasje.*
  - a. S.G. v.d. Burg, Staeltsjes fen Japik Ingberts, For hûs en hiem I (1888), side 352-353; -> Van der Molen, 1941, side 339.
4. *J.I. sil in haloazje stelle, mar dat mislearret en hy kriget in wân bruijen.*
  - a. Van der Burg 1888, side 353-355; -> N. van Hichtum [= S. Troelstra-Bokma de Boer], Afke's tiental. Groningen 1903, side 80-83; -> G. Postma, Sljucht en Rjucht XIII (1909), side 224-226.
5. *J.I. as weinspringer.*
  - a. Nynke fen Hichtum, In pear staeltsjes fen Japik Ingberts. For hûs en hiem I (1888), side 157; -> Van der Molen 1941, side 84; Van Hichtum 1903, side 84.
6. *J.I. stelt in gouden earizer.*
  - a. Fen Hichtum 1888, side 158; -> Waling Dykstra, Uit Friesland's Volksleven I, Leeuwarden [1895], side 97; -> Van der Molen 1941, side 337; Van Hichtum 1903, side 84-85.
7. *J.I. stelt in gouden haloazje.*
  - a. Fen Hichtum 1888, side 158-159; -> Dykstra 1895, side 97; -> Van der Molen 1941, side 337; Van Hichtum 1903, side 85-88.
8. *J.I. rydt forklaid as wâldboer mei de eksteurs dy't him sykje.*
  - a. Fen Hichtum 1888, side 159-160; -> Van der Molen 1941, side 338-339; Van Hichtum 1903, side 89-90.
  - b. Dykstra 1895, side 92-93.
  - c. Dam Jaarsma, Teltsjes fan Japik Ingberts. Leeuwarder Courant 8-5-1951.

9. *J.I. werzet tsjûgen.*
  - a. Fen Hichtum 1888, side 160-161; -> Van Hichtum 1903, side 90-92.
  - b. Dykstra 1895, side 93-94.
10. *J.I. as dosint-skieppetsjeaf.*
  - a. [S.K.] F[eitsma], Forjit my net XXIII (1893), side 24-26; -> Y. Poortinga, Folkskundich Jierboek II (1969), side 83-84.
  - b. Rudimentair yn: Van der Molen 1941, side 342.
11. *J.I. as hynstetsjeaf.*
  - a. Dykstra 1895, side 91.
  - b. Van der Molen 1952, side 110-111 (L.Post-Beuckens).
  - c. Van der Molen 1952, side 111 (út Dantumadiel).
12. *J.I. as rjochtsbispotter.*
  - a. Dykstra 1895, side 92.
13. *J.I. as brânbriefskriuwer.*
  - a. Dykstra 1895, side 93; -> Van der Molen 1952, side 115.
14. *J.I. fortelt in feanbaes syn moaiste fyt: hoe't er skiep fan him stellen hat.*
  - a. Dykstra 1895, side 94-96.
15. *J.I. as tsiistsjeaf.*
  - a. Dykstra 1895, side 96-97.
16. *J.I. stelt skuon (de weddenskip).*
  - a. G. Postma, Een beruchte dief. De Navorscher XLVIII (1898), side 56-57; -> G. Postma, It Heitelân I (1919), side 276; -> Van der Molen 1941, side 339-340.
17. *J.I. stelt haloazje "by forsin".*
  - a. Postma 1898, side 57.
18. *J.I. forklaid as dûmny naeit út.*
  - a. Van der Molen 1941, side 342.
  - b. Van der Molen 1952, side 112.
19. *J.I. en de sulveren kop.*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 112.
  - b. Jaarsma 1951.
20. *J.I. en it nije skip.*
  - a. Jaarsma 1951.
21. *J.I. as satan.*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 112.
22. *Sjerp oer 'e reardom.*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 113.
23. *J.I. op it rêd.*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 113; -> Van der Molen yn Fryske Stúdzjes oanbean oan Prof. Dr. J.H. Brouwer op syn sechstichste jierdei 23 Augustus 1960. Assen MCMLX, side 240-241.
24. *J.I. as koutsjeaf (wikseltrúk).*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 114.
25. *J.I. stelt in boerinne it himd fan 't liif.*
  - a. Jaarsma 1951; -> Van der Molen 1952, side 114.
26. *J.I. hat losse mouwen.*
  - a. Van der Molen 1952, side 111-112.
27. *J.I. en de lânhearre.*
  - a. Van der Molen 1952, side 114-115.

Oare stealtsjes haw ik oant nou ta yn 'e literatuer net fine kinnen, mar it is net útsletten, dat der jit mear fiten fan him omgyngen; it tal oerleveringen, sa seit S.J. van der Molen², is ommers tige great. Dat hoecht jin gjin nij to dwaen. Altiten hat de niget fan de mannichte oan sokke figuren as Japik Ingberts ien wie, sterk west: hja troten net allinne de konvinsje, mar sels de morele wet, dêr't elkenien him wolris ûnnoflik ûnder fielt. En hy hie boppedat ek gâns sympathike eigenskippen: help er net ris in earne boer, dy't syn hier net opbringe koe (nr. 27), wie er net dapper, wie er gjin flinke gewante keardel, dy't oer fearten springe koe dêr't in oar foar stean bleau, dy't samar op ridende weinen wipte, en hie er de bút binnen, der wer ôf? It docht jin gjin nij, dat Nynke fan Hichtum har mem suver bang waerd as hja seach hoe't har lytse Jan nei heite teltsjes oer Japik Ingberts harke, 'as hja seach ho't him de eagen fjurken en ho't er de hannen en foetten binei net stilhâlde koe, as heit der fen praette, ho 'n bitûften, linigen kearel as dy Japik west hie.'³ Soe er him net ris neibauwe wolle? Foar it folk út 'e 18de-ieske Wâlden, earmoedich faek en tige forhûddûke, moat Japik in soarte fan filmhelt, in Douglas Fairbanks west hawwe. Yn him namen se wrek op 'e machten oer har oan hwa't se oerlevere wienen, de lânhearre, de grytman en syn witsjers, de rike boeren.

Miskien al by syn libben, mar grif nei syn dea sille him, sa't dat altyd giet, fiten taskreaun wêze, dy't er nea bigien hie. It is in universeel forskynsel, dêr't gâns foarbylden fan bybrocht wurde koenen. Soms barde dat troch it folk, de anonyme fortellers by de hurd, mar ek wol ris troch skriuwers, dy't de forbylde of histoaryske skelmefiguer brûkten as kapstok om alle bidragerijen en smjuntestreken oan op to hingjen dy't hja mar koenen. Japik Ingberts hat it nea sa fier brocht, dat er haedpersoan waerd fan ien of mear libbensbiskriuwings, lyk as bg. in Schinderhannes yn Dútsklân, fan himsels Johann Bückler; in Louis Dominique Cartouche (1693-1721) yn Frankryk, dêr't sels Voltaire niget oan hie; of, om tichter by hûs to bliuwen, yn Nederlân in Achtkante Boer, de beide Vissen, August en Peter, J.F. Muller, alias Jaco en oaren. Ingelân hie syn Jonathan Wild, mei syn binde, syn James Hind, syn Richard Hainam, syn Gamaliel Ratsey en gâns oare boeven, dy't har libben trochstrings op it skafot forlieze moasten en ûnderwerp wienen fan talleaze roppich lêzen skriften, nou hast allegear forgotten; yn de offisiële literatuerskiednissen oer de holle sjoen, mar yn har tiid dochs fan greate bitsjutting, it lêsoer fan in mannichte dy't likefolle forlet hie fan sensaesje as nou. Japik Ingberts hat it, sa't ik sei, nea sa fier brocht. Hy wie nammers ek net sa'n greate dogeneat as de niisneamde "anti-heroes"; hy wie in lytser baeske, dat ommers sels net iens in moard op syn gewisse hie. In lytse skarlún mar wie it, mar dat yn alle gefallen wol: in boerinne it gouden earizer fan 'e holle skuorre, fij! of in Joad oanbringe, dy't him in

stellene sulveren kop ôfkoft hie, dat binne dochs dingen dy't oer de skreef geane.

Grif binne guon fan de fiten, dy't ik boppe yn 'e rige brocht haw, ús Japik ienfâldich tadichte. De dêrfoar forantwurdlike persoanen hawwe derfoar net ienris in birop dwaen moatten op har fantasije: der bistie in ûnbidigen literatuer oer smjnten en smjntestrecken, oer mear of minder lulkbloedige skarlunen en har aventûren, dêr't hja har gading yn fine koenen. S.J. van der Molen hat sadwaende alris oantoand, dat it stikje *J.I. op it rêd* (nr. 23) krekt sa stiet yn it forneamde folksboek fan Ulespegel,⁴ en sels bin ik der in jiermennich lyn efter kommen dat it troch Joast biskreaune fyt *J.I. en de einfûgels* (nr. 1) - de titel is fan my - oars net is as in Fryske fariant fan de âlde Frânske *Dit des perdrix*. Doe ek haw ik wiisd op it forbân tusken Japik syn skuonstellerij (nr. 16) en in stikje út de *Nouvelles récréations* fan Bonaventure des Periers én ien fan Erasmus syn gearspraken.⁵ It wie ek by Bonaventure des Periers dat ik Japik as koutsjeaf (nr. 2) weromfoun, mar dêr hie ik ek helte tichter by honk bliuwe kinnen, bygelyks by Bredero syn *Klucht van de koe*, dy't in dramatisearing is fan de trúk yn kwesje. It forhael fan de koustellerij moat yn de sechtjinde en sawntjinde ieu foaral in wiidforspraet stik west hawwe, dat och sa faek yn de skriftekennisse opdûkt, meast, sa liket it, yn Dútske boarnen, mar ek wol yn dy fan oare lannen. Yn Nederlân bistiet al om 1460 hinne in Latynske biwurking, to witten *De vacca, quam luto circumlitam possesor velut ignotam et alienam venumdedit* fan Reynerus de Wael, wol ôfwikend, mar dochs mei it essensiële elemint dat de tsjeaf de forrifele boer syn eigen kou forkeapje lit. Mei guon oare stikken komt hja foar yn de yn 1509 to Leijen printe *Libellus a magistro Petro de Riwo editus*. Bredero kin syn stoffe rounomwei "stellen" hawwe. Gerrit Kalff miende syn boarne yndertiid foun to hawwen, nammentlik yn in festeljounsstik fan Hans Sachs, dêr't Worp it lykwols net mei iens wie.⁶ Hoe en hoenear is dat teltsje mei Japik Ingberts forboun rekke? Wy witte it net en sille it nei alle gedachten nea net witte.

Yn in oar stikje (nr. 24) komt Japik ek as koutsjeaf nei foaren. It is fan Dam Jaarsma yn 'e Ljouwerter Krante fan 8 maeije 1951 publisearre en letter troch Van der Molen yn *Der waerd wol sein* opnommen. It is lang net sa aerdich as it foarige: Japik stelt nachts in kou fan minsken to Hurdegaryp dêr't er sliepte, bringt it bist yn in finne op 'e Swarte Koai en giet wer werom. De moarns bitiid lit er him roppe troch de boerinne, forruilet op 'e Swarte Koai syn kou oan ien fan de boer dy't dêr wenne, en bringt syn "nijkeap" nei de merk, dêr't de Hurdegarypsters har kouke fansels net fine kinne. Hy past sa to sizzen in "wikseltrúk" ta. Dyselde trúk treffe wy ek oan yn nr. 10, dêr't yn forhelle wurdt, hoe't Japik in man dêr't er mei oprint, freget hoe't dy it ûnderlizze soe om in skiep to stellen. It andert bifrediget Japik net. Dan freget de man

op syn bar Japik - dy't er net ken - hoe't dy it dan dwaen soe. By einsluten kriget er yn 'e rekken dat Japik sels syn technyske foarljochter west hat. My tinkt, dy stikjes sille wol net slaen op konkrete histoaryske foarfallen, mar yllustraesjes wêze fan hwat er miskien yn 't echt wol ris topasbrocht by al syn fjilddiverijen⁷ (forl. AT 1525B). Ik kin net sizze dat ik fan dy plausibele trúk al ris parallellen oantroffen ha, mar dy moatte dochs hast wol to finen wêze, soe men sizze. Féstellerij kaem net allinne yn Fryslân foar. Oan 'e oare kant wurdt yn 'e skriften dy't har mei de selskant fan de maetskippij ophâlde, oan dy foarm fan misdie net it measte omtinken jown. Ek oer de nûmers 3 en 4 falt net folle to sizzen; fan *J.I. en de sjerpnegoasje* (Japik syn biret andert is grif by de "clever repartees" ûnder to bringen!) noch fan de raem dy't Japik by in boer op 'e Tille die (hy sil dêr in haloazje stelle, wurdt trapearre en hat leaver in wân bruijen as dat de boer him oanjowt) haw ik hwat mear wiis wurde kinnen, mar nei oanlieding fan nr. 5, dat ik *J.I. as weinspringer* doopt haw, soe ik der op wize wolle dat Japik syn wenst om ridende weinen to interjen jin tinken docht oan de troch Schotel neamde smjunt Pieter de Wagenspringer, hwaens ramt, mei forskate oare - ek fan notoire boeven - eartiids yn 'e snijkeamer fan it Amsterdamske hielmastersgild to sjen wie.⁸ Soe dy lêste syn namme allinne birêste op 'e troch Schotel trochdiene anekdoate dat er ris dwers troch de doar by de skout yn 'e koets sprong en dêr in salút brocht? Of soe er deselde wurkmetoade hawn hawwe as ús Japik? Japik hat yn dit nûmer hwat wei fan in "highway-man", soe men sizze, en liket bisibbe oan de smjunten, dy't yn Ingelân de rike lju yn har koetsen of diligences oantaestten, mar dat wiene ornaris mei pistollen en sok ark biwapene ruters, wylst men fan Japik nea lêst, dat er der to pearde op ôfgyng of wapens hantearre. Ik nim oan dat J. yndie wol ris sa bylâns de wegen operearre hat en dat wy hjir net to meitsjen hawwe mei forhalen dy't har oarsprong hawwe yn de Hollânske "Wagenspringer".

Mei oerdracht út in Hollânske boarne koene wy wòl ris to krijen hawwe yn it troch Van der Molen yn *Der waerd wol sein* neamde stikje *J.I. en de lânhearre* (nr. 27). Hy sjit dêr in boer dy't de hier net bitelje kin, it mankearjende jild foar, mar stelt it letter, as lânhearre it yn bard hat, werom en skinkt it de boer, in ealhertich staeltsje, dêr't de Wâldtsjers grif mei ynstimming nei harke hawwe sille. Wy hiene it al oer de Achtkante Boer. Wel, fan him wurdt ek sa'n fyt forhelle. By Willem van Paddenburg to Utert kaem yn 1688 út *Historien ofte practyke der dieven, in dewelcke begrepen zijn seer jammerlijcke feyten, subtijle dieveryen, en bedriegelijcke stratagemens van gaudieven en kleyers. Tot waerschouwinge van kooplyden en reysende personen, om sig te wagten voor snode practijken der gaudieven en beursesnijders. Oock seer nut en bequaem voor officieren en rechters, om de deliquanten te over-*

tuygen, ende verborgen moorden en dieveryen uyt te vinden. Den lesten druck op nieuws vermeerdert. Dêryn fine we as 63ste haedstik: Het eynde van den achtkantigen boer, opgehangen (om verscheyden dieveryen en huysbraken) en hoe hy seecker boer, met het leenen van vier duysent guldens aen gelt, die de boer de schout van 't dorp schuldig was, betaelden, ende hoe den achtkantigen boer de vier duysent guldens de schout weder af handig maekte, en den boer quytscheelde.

De oerienkomst tusken it birjocht oer de Achtkante Boer en it Japik Ingberts teltsje liket frappant en it hat, tinkt my, grif eigenskip, dat dat stikje fan de 17de-ieske Hollânske skarlún keppele is oan de yn 1720 berne Japik, dy't fanwegen stellerij en ynbrekkerij yn 1746 ta tsien jier tichthús forwiisd waerd. Troch sa'n fyt kriget er it aureoal fan de eale skarlún, dy't fan de riken rôvet om de earmen by to stean. Soe dat wier mei syn aerd strutsen hawwe? Hoe't dat ek wêze mei, der is noch in teltsje (nr 20), dêr't hwat fan rejalens yn liket troch to skimerjen. It is fan Dam Jaarsma opfandele en publisearre (Ljouwerter Krante 8-5-51): As Japik, fan 'e plysje neiset oer de Strobosker feart wol, ûnthjit er de skipper dy't him oerset, in gloednige snikke jaen to sillen, dat er ek docht, mar it kostet him gjin sint, hwant de hellingbaes, dy't er dêrfoar bitellet, ûntfytmannet er syn jild wer. It gappet hjir dus allegear wider as it byt.⁹ Oars as yn it fan de âlde fisker to Ikkerwâldsterbroek oan Van der Molen meidielde teltsje (nr. 27) wurdt Japik syn rejael oanbod hjir ynjown troch de need.

De stellerij fan 't earizer yn nûmer 6, dy't net goedmakke wurdt troch Japiks dryste sprong oer in breed wetter hinne, litte wy lizze om langer by it folgjende nûmer stil to stean: *J.I. stelt in gouden haloazje*. Dat is ien fan syn bêst slagge ûndernimmingen. Sabeare om in weddenskip to winnen lit er him in bôle efter yn 't kammesoal triuwe en ûntfytmannet ûnderwylst de bakker dy't him rêdt syn blinkend gouden haloazje. It is in finaël stikje, dat Japik lykwols net fan himsels hie. It komt nammentlik yn de eartiidske literatuer gauris foar, it earst safier't ik wit yn Ingelân, mar ik soe der gjin ied op dwaen wolle, dat dy trúk al net earder en oars earne bikend wie. Yn syn oarde en lêste diel fan *The art of conny-catching út 1592*, útjown fan Robert Greene, forhellet dy ús *A merrie tale, how a miller had his purse cut in Newgat-market* (edysje Harrison 1923 s. 37), in teltsje dat ik hjirre yn extenso oanhelje:

'It fortunèd that a Nip and his staull drinking at the three tuns in Newgate market, sitting in one of the roomes next to the street, they might perceiue where a meal-man stood selling of meale, and had a large bag by his side, where by coniecture was some store of mony: the old cool, the old cut-purse I mean, spying this, was delighted with the shew of so glorious an object, for a full purse is as pleasing to a cutpurse eie, as the curious phisnomy of

Venus was to the amorous God of warre: and entring to a mery vain (as one that counted that purchase his own) discovered it to the nouice and bad him goe and nip it: the young toward scholler, although perhaps hee had striken some few strokes before, yet seeing no great press of people, & the meal-mans hand often vpon his bag, as if he had in times past smokt some of their facultie, was halfe afraid, and doubted of his own experience, and so refused to do it. Away villaine said the old nip, art thou faint harted, belongs it to our trade to despaire? if thou wilt only do common worke and not make experience of some hard matters to attempt, thou wilt neuer be maister of thine occupation, therefore trie thy wits and doe it. At this the yong stripping stalks me out of the Tauerne, and feeling if his cuttle boong were glib and of a good edge, went to the meal-man to enter combat hand to hand with his purse: but seeing the meal-mans eie was still abroad, and for want of other sport that he plaid with his purse, he was afraid to trust either to his wit or fortune, and therefore went back againe without any act atchieued. How now saith the old Nip, what hast thou done? nothing q^d. hee, the knaue is so wary, that it is vnpossible to get any purchase there, for hee standes playing with his purse for want of other exercise. At this the fellowe lookes out and smiles, making this reply, and doost thou count it impossible to have the meal-mans boung? lend my thy knife for mine is left at home, and thou shalt see me strike it straight, and I will shew thee a method, how perhaps hereafter to do the like by my example, and to make thee a good scholler, and therefore goe with me, and doe as I shal instruct thee, begin but a fained quarrel, and when I giue thee a watch-word, then throwe flower in my face, and if I do misse his purse, let me be hanged for my labour: with that hee gaue him certaine principles to observe, and then paid for the wine and out they went together. Assone as they were come vnto the meal-man, the olde Nip began to iest with the other about the Millers sacke, and the other replied as knauishly. At last the elder called the younger Rogue. Rogue, thou Swaine quoth he, doest thou, or darest thou dishonour me with such a base title? And with that taking a whole handfull of meale out of the sacke threw it ful in the olde Nips necke, and his breast, and then ran his way. He being thus dusted with meale, intreated the meale-man to wipe it out of his necke, and stoupt down his head. The meal-man laughing to see him so raied and whited was willing to shake off the meale, and the whilst he was busie about that, the Nip had stroken his purse and done his feat, and both curteouslie thanked the meale-man, and closely went away with his purchase. The pore man thinking little of his cheat, began againe to play with his purse strings, and suspected nothing till he had sold a peck of meale, and offered for to change money, and then he found his purse bottomlesse, which stroke such a quandary to his stomacke, as if in a frostie morning hee had droonke a

draught of small beere next his heart, hee began to exclaime against such villains, and cald to minde, how in shaking the dust out of the Gentlemans necke, hee shaked the money out of his purse, and so the pore meal-man fetcht a great sigh, knit vp his sacke and went sorrowing home.'

Ik mien oannimme to meijen dat dit ôfsjoen fan alle omballingen yn wêzen itselde teltsje is. It komt letter noch forskate kearen foar en oft Japik him nou in bôle ûnder 'e jas triuwe lit, in oarenien spek of tsiis, it is allikefolle, wy komme oeral deselde sitewaesje tsjin as yn niisneamd stik, dat him to Londen ôfspile. Dizze bizeset moat ek yn Fryslân bikend wurden wêze, mar hoe? Ik leau, men slacht de planke net fier mis as men hjir de *Histoire generale des larrons*¹⁰ neamt, dêr't it earste diel yn 1628 fan útkaem, it twadde en tredde yn 1631 (?) en in folsleine útjefte yn 1636. It stikje wurdt dêrre taskreaun oan Palioly Tholosain en ek dat wol ik wiidweidich oanhelje:

'Vn iour se promenant aux halles avec vn ieune compaignon qui n'auoit pas encore passé maistre de la compaignie des vagabons il aperceut vn villageois qui estoit assis à vn coin de la ruë avec sa hotte pleine de fruicts rare et excellens, ce qui estoit alors fort cher pour la sterilité de l'année qui auoit este infructueuse. Ce villageois selon leur ordinaire mettoit son argent dans vne bourse qui luy pendoit du col dans sa chemise, pour esuiter par ce moyen le cousteau des coupeurs de bourses. Palioly le voyant campé de la sorte, dit à celui qui l'accompagnoit, qu'il falloit qu'il couppast la bourse du villageois pour passer maistre; l'autre luy respondit qu'il ne pouuoit, et n'osoit entreprendre vne chose si ouuerte: Palioly là dessus luy repliqua puis que tu n'oses entreprendre ceste affaire, regarde et considere attentiuement la façon comme i'y procederay, afin qu'à mon exemple tu sçaches vne autrefois t'y comporter prudemment. Ayant dit ces mots, il vint subtilement aupres du Villageois, et feignant d'auoir quelque paille dans le dos, luy dit, mon amy ie vous supplie au nom de Dieu de m'oster vne petite paille qui m'est entrée dans le dos, sur ce qu'il se baisse, et le villageois luy mit la main dans le dos, pendant quoy il prit son cousteau ordinaire et luy coupe la bourse si dextrement qu'il ne s'en aperceut aucunement.'

Dat stikje kin namsto lichter to uzes bikend rekke wêze omdat de *Histoire generale des larrons*, skreaun troch François de Calvi, ek yn it Hollânsk oerset is, de boppe al neamde *Historien ofte practyke der dieven*. Yn dy dêr oanhelle lêste (= twadde) printinge stiet dat fyt fan Palioly Tholosain lykwols net, mar wol oanfollingen, dêr't ynsté fan Frânske Hollanske smjunten op it aljemint komme, as de Achtkantige Boer en de beide Vissen. Spitigernôch lykje der gjin oare printingen fan 'e *Historien ofte practyke der dieven* biwarre to wêzen, mar soe it to dryst wêze en ûnderstel, dat Palioly yn in oare printinge syn trúk wòl fortoand hat? Dat boekje sil grif to uzes lêzen wêze en der wie net sa folle fantasije foar nedich om ús

teltsje der út to tillen en it in Frysk kleurke to jaen. Sa net, ek oer Ingelân kin it teltsje hjir bilânne wêze. It wie jit torjochtekommen yn Richard Head syn *English Rogue*, dêr't we it sels twaris fine, yn dl I (1665) haedstik 8 en yn it fan Francis Kirkman skreaune dl II (1668) haedstik 6; beide kearen wurdt der spek stellen. Dy *English Rogue* is yn 't Hollânsk oerset ûnder dizze titel: *Den Engelschen schelm afgebootst in 't leven van Meriton Latroon een doorslepen guit. Behelzende de uitstekendste bedriegerijen van beide, zoo vrouwelijke als manlijke geslachten. Uit het Eng. vertaalt. Leest: Maer schouwt dus te doen: wijl dezen maker weet, dat die het eerlijkst leeft zijn brood gerustigst eet.* It soe yn 1679 printe wêze. Ik haw dizze oersetting, dy't ûnder oaren yn 'e Keninklike Bibleteek biwarre wurdt, rieplachte en it stikje dêr't wy it oer hawwe, der yndie yn foun.

De bôlleset hat yn Fryslân wol opgong makke: hy liket alteast noch in Japik Ingberts teltsje ta wêzen roppen to hawwen, to witten 11. *J.I. as hynstetsjeaf.* Waling Dykstra hat it yn syn *Uit Fr. Volksl.* pleatst en yn ús tiid hearde S.J. van der Molen it forhael út 'e mûle fan frou L. Post-Beuckens, wylst er it sels yn Dantumadiel optekenje koe. Ek dêrre spilet de bôle in rol yn: Japik stelt in hynder fan syn baes to Rien en forkeapet dat op 'e merk dêrsanne, nei't er in bôle ûnder syn kammesoal treaun hat en sa op in man mei in bochel liket. De man dy't it hynder keapet, ken Japik sadwaende net wer as dy letter mei de boer op 'e merke komt om it bist to sykjen. Hjir wurdt dus in bôle brûkt om de eigen identiteit to forbergjen. It soe fansels wêze kinne dat ek dat stikje biantwurdet oan in útlânsk teltsje, dat it alsa yn 'e literatuer mear foarkomt, mar it liket my grif mûglik ta, dat wy hjirre to meitsjen ha mei in oarspronklike Fryske ûntjowing.

Ek op oare wize ûntkomt Japik gauris oan de hannen fan it rjucht. Net inkeld as "hunchback" wit er it gefaer to ûntkommen, oare kearen forklait er him as in sljucht wâldboerke dat sa bretaël is en ryd deabidaerd mei de eksteurs dy't him oppakke moatte (nr. 8), of tsjucht er it habyt fan in dûmny oan,¹¹ lyk as yn nr. 18 en ek yn nr 26; yn it lêste gefal is it stikje keppele oan in oare trúk fan sines: hy hat de mouwen los yn 'e jas spjelde en as de eksteurs him net by de nekke mar by de earm hawwe, skuort er bim los en wit wer út to pykjen. It liket allegear net ûnoanimlik; hy kin sokke streken bêst útset ha, soe men sizze. Bimommingen yn allerhanne fariaesjes hearre fansels ta de stock-in-trade fan it bizegild fan alle tiid en naesje, mar de mouwetrúk haw ik oant nou ta nearne oars biskreaun foun.

Lykwols, wy seagen it boppe al, net altyd wierre it Japik mei en soms hienen de eksteurs, dy't er sa faek by de poat hie, súkses: hja paktten him op en slepten him foar 't rjucht. Dêr sels, foar de hege bipruke hearen, dy't him sa strang oanstoarren, forlear Japik lykwols syn koelbloedigens net en wist harren, mar wol sa dat se der

gjin spjelde tusken krije koenen, to faksearjen en to trotsjen. Iiskâld sei er tsjin harren: ik bin net sa'n skelm as de hearen fan it rjucht...tinke (nr. 12). Miskien moatte wy hjirre tinke oan Sinninghe *Sagen* 1331: *Der dichtende Bauer verspottet in Reimen das Gericht*. Japik rymket net, hy hâldt mar efkes, efkes mar, op, mar syn spot sil like bitend west hawwe as dy fan Sinninghe syn boer, hwaens spotske rimen 't lykwols net foarkomme op it oanjowne plak: Van Lennep en Ter Gouw, *De uithangteekens in verband met geschiedenis en volksleven beschouwd I* (Leiden 1868), 53/54.

In oar stikje dat ús yn 'e rjuchtseal bringt, is nr. 9, dat ik *J.I. werzet de tsjûgen* neamd haw, in hooplik oannimlike oersetting fan Hollânsk 'wraakt de getuigen'. Tige liep wit er de Wâldman dy't tsjin him tsjûgje sil, to eliminearjen troch him foar de abbekaet syn tún strewelleguod meinimme to litten, dat neffens wâldtsjers-wenst út 'e bosk helle, dus stellen is. Dieven meije net tsjûgje, dus is dêrmei de man de mûle snorre. Oft sa'n episoade wier bard is? Hwat sei it 18de-ieuske Fryske straftrjucht yn dat stik fan saken? It is my net bikend, mar fêst stiet, dat wy hjirre in motyf moetsje: *J. 1151, Testimony of witness cleverly discredited*, dat yn folksskriften in protte foarkomt. Dat "werzjen" kin op forskate wizen barre, mar de metoade dy't Japik brûkt, haw ik nearne foun. Wy merke jit op dat Nynke fen Hichtum en Walingom yn dit nûmer hwat forskille: Nynke hat it oer ien, Waling Dykstra oer mear tsjûgen. Soe Japik, of syn abbekaet, yn it earste gefal net earder klear west hawwe mei in birop op 'e Romeinske rjuchtrigel: unus testis, nullis testis, ien tsjûge, gjin tsjûge? Dy gou dochs ek to uzes? Wy kinne dus wol sizze, dat hoe dan ek Nynke mei har iene tsjûge it nea by de rjuchte ein hawn hawwe sil.

Japik, wy hawwe it al sjoen, wie in bretalen hont, mar dat er it weage en stel sels yn 'e rjuchtseal!¹² Dam Jaarsma forhelle yn 'e Ljouwerter krante fan 8-5-51, hoe't er dêr ris in sulveren kop weitaekte (nr. 19) en wy witte al hoe't it fierder gyng: in Joad dy't it sjoen hie, frege him oft er syn búten net forkeapje woe en Japik, yn 'e fâlde, moast him dy mar foar ien daelder dwaen. Mar hy nimt wraak, rint nei de rjuchter en jowt de man oan, dy't fuort foroardiele wurdt. In forhael dat der hwat op liket fine wy yn Robert Greene's *Thirde and last part of connycatching*, dêr't in biis yn foarkomt, dy't him by in skroar klean oanmjitte lit en ûnderwyls syn beurs stelt en in segelring. Dy ring stjûrt er nei de skroarsfeinten mei it boadskip dat hja him in partij satyn en kant stjûre moatte; as er dy kriget, forkeapet er him troch oan in makelder, dy't him lykwols nei syn sin to min bitellet, sa't de Joad it die by Japik Ingberts. Dêrnei giet er nei de skroar en fortelt him, hwer't de partij bidarre is. Sa rint ek hjir de ôfsetter deryn.

Hoe komt Japik derby en stel in sulveren kop? Is dy wol op syn plak yn in rjuchtseale? Ik soe hjir forsichtich

opperje wolle dat sa'n sierstik faeks in reminisinsje is oan ek sa'n kop yn in âld-Flaemske kluchtebondel, t.w. de *LXXI Lvstighe historien oft nieuwicheden* (Antwerpen 1589) fan François Loockmans, dy't in teltsje hat mei de titel *Van eenen doctoer, den welcken ghecocht hebbende eenen silueren cop, den seluen verloos door de looshey van twee boeven*. Via de bondel *Comptes du monde adventureux* tobekgeand op Tommaso G. Masuccio syn *Novellinó* fan 1476 is it ytlike kearen to finen yn Ingelske skriften lykas Robert Greene sines boppeneamd, yn William Painter syn *Palace of pleasure* (1567), yn *Scoggin's Jest*s (1565), yn 'e *Merry frolics or the comical cheats of Swalpo, the notorious pick-pocket*, mar ek yn in wurk as de histoarje fan Fortunatus (âldste printinge: Augsburg 1509). It giet oer in dokter dy't foar syn wiif in sulveren kop meinimt en dêrmei fuortgiet. Twa skelmen ha dat sjoen en komme dan mei in presintsje fan him by de doar en freegje oft hja de kop meiha meije om't er dêr hwat yn gravearje litte wol. Letter witte se ek noch it presintsje werom to krijen. It giet ús hjir minder om de omballingen as om it objekt: de sulveren kop.

Yn nr. 19 is ús Japik mar in sljuchtwei tsjeaf, dy't der allinne útkipt troch syn bretalens; soms lykwols kriget er de alluere fan in mastertsjeaf, to witten yn nr. 25: Japik stelt de boerinne har himd. Dat hat fansels to meitsjen mei *Kinder- und Hausmärchen* (KHM) 192, Grimm syn mearke *Der Meisterdieb*, dêr't as motyf yn foarkomt, in skarlún stelt 'der Gräfin Bettuch und Trauring, indem er den Grafen verlockt statt seiner einen Toten zu erschiessen und zu begraben', in motyf yn hiele Noard-, West- en Súd-Jerope bikend. Krekt as de mastertsjeaf by de bruorren Grimm bringt Japik de man dêr't er mei wedde hat, derta en sjit op in lyk. Troch it lûd fan de boer nei to bouwen kriget er it himd yn 'e hannen en folbringt dêrmei syn masterstik. Yn in Ingelsk skelmeboekje giet it oars ta: dêr smart in jonge dy't ûnder it bêd leit, it lekken yn mei gest, dat dêr is net mear ûnder to lizzen: sa lêze wy it yn nr. 13 (*John Millar as masterthief*) fan de *Merie tales...by master Skelton, poet laureat*. Dat de tsjeaf stimmen neibaut fine wy al yn 'e âlde Frânske novelle fan Bairat en Haimet, twa skelmen dy't in skinke bisykje to stellen by in treden, dy't weromgien is nei syn wiif om't it rôversbistean him net foldocht. Dat teltsje, in fabliau fan Jean Bodel, is oerâld. Wol seit Bodel, of syn oersetter Jacob Ulrich yn *Romanische Schelmenovellen* (Leipzig 1905), it net mei safolle wurden, dat Barat it lûd fan Travers, de tredde man, neibaut, mar dat moatte wy oannimme; de sitewaasje is krektallyk as yn it Fryske stikje. (De trúk om immen op in lyk sjitte to litten, in mearke-elemint sa't wy seagen, komt ek bûten de mearkesfear foar, sa yn Spanje bg. yn Castillo Solórzano syn *La Garduña de Sevilla*, Madrid 1642¹³; yn Ingelân yn de *Skelton Jest*s fan likernôch 1566 mei anekdoates oer de preester en dichter John Skelton, dy't libbe fan likernôch 1460 oant 1529, dêr't de

deade lykwols net deasketten, mar de holle ôfsnijd wurdt). It hat yn alle gefallen klearrichheit dat dit stikje net wier bard wêze kin.

In mearke-elemint komme wy ek tsjin yn nr. 14, it stik oer J.I. en de feanbaes. Japik bikent dêryn in wolstelde forfeanter hoe't er him in pear jier lyn twa skiep ûnthelle en dêrby in maet foar de kroade riden hat. Hy docht dy bycht lykwols op bitingst dat de feanbaes net lulk wurde mei, en al hoe't dy him ek forhâldt, hy rêdt it. Itselde motyf (AT 1000) treffe wy oan yn in teltsje dat Walingom opnommen hat yn *Uit Frieslands Volksleven*, t.w. *Onwijze Hans*.

De Dútskers hawwe it yn dit forbân oer Zornwette, de Ingelsken ha der de term anger-bargain foar útfoun; en dat dy Zornwette yn haedsaek foarkomt yn 'e relaesje tusken baes en feint - hjir tusken Japik en de feanbaes - sil eltsenien bikend wêze. Dat de iene tsjeaf de oare bistelt of forrifelt, is ek in âld withoefaek foarkommend elemint, yn us rige teltsjes noch yn nr. 15, dêr't Japik, wer mei in maet, tsiis stelt. Hy slûpt dêr in boerepleats yn en as de boer him dêr attrapearret, beart er as hie er doel hawn om op 'e pleats to meiden. Hy is foar ien gat net to fangen, hwat ek bliken docht út nr.21, *J.I. as satan*, dêr't er, op it dievepaed, troch in skuorstien trûzelt, tusken twa siden spek tolânnekomt en mei in skinke yn 'e hân en in swarte kop by de boer yn 'e keamer stapt, sizzend: Hjir hast de skinke, hjir hast de skinke. De boer, deabinaud, tinkt, dat er mei Hantsje Pik to dwaen hat, set de doar iepen en lit him rinne. Hy hat neat kape kinnen, mar is yn alle gefallen frij man bleaun. Dat stikje hat wol wei fan AT 1624A (*Shortest road. Gypsy intending to steal bacon*), mar mear jitte fan type 1624B (*The theft of bacon. Making off with the bacon, the Gypsy accidentally enters the farmer's living-room. Boldly says: Master the devil from hell sends you bacon. The farmer: Take yourself off to hell with the bacon*), in type dat sawn kear yn Litauwen en yn Ruslân optekene is. Japik syn stik hat eleminten fan beide yn en hinget der lichtwol mei gear. Faeks hat der in folksteltsje west, dat mei him yn forbân brocht is. Mar men mei dochs ek wer foaral net forjitte dat soksoarte stikjes ek yn 'e printe literatuer foarkomme; yn Ingelân alteast yn Humphrey Crouch syn *Welsh traveller or the unfortunate Welshman* (1657), dêr't de helt by de skoarstien opkladderet om spek to stellen, mar omleech glydt, op 'e hurd tolânnekomt en foar de duvel oansjoen wurdt. Yn fierwei de measte gefallen komt Japik as tsjeaf nei foaren: tsjeaf fan fé (hynders, kij, skiep), fan earizers, skuon en haloazjes - ienkear stelt er "by forsin" in haloazje (nr. 17), ek tsiis en sjerp: yn nr. 22 is er mar sabeare slij nei swiet. Ienkear wykt er lykwols fan 'e routine ôf, t.w. yn nr. 13, dêr't er as chanteur forskynt. Driigjend in boer syn pleats yn 'e brân stekke to sillen, as er net in stik jild kriget, wit er dat op in finale wize yn 'e hannen to krijen: as in ryk boer formomme komt er

der yn in seas oanriden en krekt dêr't it jild dellein is stapt er ôf om effen yn 't waer to sjen. Nimmen fan dy't dêr de wacht hâldde hie foar 't forstân dat it Japik wie, mar it jild is letter wòl fuort. Fan dat stikje soe ik oars net sizze kinne as dat ôfparsing yn dy âlde tiden grif wol bidreaun waerd. Der wiene ûnder it rap-en-rút lju, dy't har dêr spesiael op útleinen, sa't der yn oare dingen wer oare specialisten wienen.

As wy it rychje nou noch ris oersjusse, konstatare wy dat it hiel wol mûglik liket, dat de Japik Ingberts cyclus him jitte mear útwreide hie as bard is. Wie de Fryske plattelânsmienskip yn de lêste oardel ieu net sa slim oeralhelle en trochskodde, dan hie Japik miskien útdije kinnen ta in noch populairder en skerper biline helt. Foarme yn it lêst fan de 18de ieu, miskien al hwat earder, hat de mythe net it gelok hawn yn 'e hannen fan in auteur to reitsjen, dy't fan de fiten ien forhael, dat fan Japik syn libben, makke en sa binne der nea blauboekjes forskynd oer dy oer it ginnerael dochs wol simpatike skarlún, sa't dy yn Hollân bygelyks oer de Achtkante boer en Jaco printe waerden. Hwat persiis echt, hwat wier bard is fan de fiten, dy't wy hjir gearbrocht hawwe, is slim nei to gean, mar yn it algemien kin men tinkt my wol oannimme dat de stikjes dêr't in soad parallellen fan gearswile wurde kinne, streken binne dy't er nea bigien hat. Ek in stikje as nr. 17, dêr't Japik as in hounsk bretaël mantsje yn forskynt (oprinnend mei in pear biisjagers stelt er as in folleard bûsehifker fan ien it haloazje en freget dan hoe let at it is), ek dat stikje, dat Van der Molen sa't liket net kend hat, kin wol in "litteraire" oarsprong hawwe. As de moard útkomt en it slachtoffer him by de kraech pakke wol, seit Japik kâldbloedich dat er it "by forsin" dien hawwe moat en naeit út oer in binnenpaed yn 'e Burgumer bosk, thús as gjin twadden op dat foar oaren frjemde terrein.

Bussum

G. N. Visser

NOATEN:

1. Sa goed at ik wit stiet de datearring fan dit stikje net fêst. It forskynde foar it earst yn de troch Wumkes ynlate edysje fan de *Rimen en Teltsjes* fan 1918; yn 'e eardere útjeften (1871, 1881, 1887, 1895) mist it, mar Wumkes dielt neat mei oer de oarsprong. Mei op groun fan T.B. Hoekema syn bitinken, dat it hjir om in (ier) almenakstikje gean sil, set ik it foaroan yn 'e rige, sa oan ds. Joast de eare littend de foarstap nommen to hawwen by it fêstlizzen fan 'e folkstradysje, as er dy alteast folge hat.

2. S.J. van der Molen, *Literatuer en sêge: folksboek en folksmûle yn Fryslân*, yn: *Fryske stúdzjes oanbean oan Prof. Dr. J.H. Brouwer op syn sechstichste jierdei 23 augustus 1960* (Assen 1960) s. 241.
3. Nynke fan Hichtum yn FHH. 1888, s. 158.
4. S.J. van der Molen, o.w. s. 241.
5. *Folkskundich Jierboek I* (1966), s. 57. Der binne tusken heakjes noch wol mear Hollânske farianten fan dit forhael. Yn 'e *Vermeerderde Nederlandschen Wegh-korter fan 1729 - Japik wie doe in feintsje fan 9 jier en faeks al mei syn ûndogenske streken bigoun - stiet as nr. 6 ditte: Met wat practyk dat een Rabaut, binnen Utrecht een Papen Beurze met Gelt kreeg, wiens goet hy hadde t'Huys gedragen:*
 'In den Jare 1573. is 't gebeurt dat een Pape lang uyt geweest zijnde/ weer t'Huys is gekomen/ hy een Male kleederen by hem had/ liet de zelve met een drager t'Huys dragen/ het was al wat laate in den Avond zo dat het duyster begon te worden. Als hy nu t'Huys was en betalen zoude die zijn Male gedragen had/ gaat hy in zijn Beurze om hem te betalen/ den Rabaut ziende dat de Beurze wel gestoffeerd was/ greepze hem uytter hand/ (t welk hy ligtelijk doen konde/ want de Pape daar niet op dogt) en stelden hem daar mede op 't loopen; de Pape dit ziende/ smijtende zijn Reysmantel daar heen/ liep hem na zo zeer als hy mogt/ riep zo luyde hy konde/ houd den Dief/ maar alzo het Avond was en 't Volk van de Strate/ zo was 't te vergeefs/ ook was de Dief zo loos/ als hy Volk zag riep hy zelfs mede houd den Dief/ regt of hy een Dief na had gelooopen. Aldus liep de Pape den Dief meer dan een uure na/ zo dattet op het lest zo donker werd dat het den Dief ontkwam/ den Paap (wilde) zonder Beurze/ heel moede gelooopen/ wederom na zijn Huys gaan.'
 Dy fariant kinne wy út sjen, dat yn Japiks tiden it stik yn wiid formidden bikend west hawwe moat. Mar Japik syn stikje kin hjir net direkt fan ôflaet wurde. Dat de swift ek fan pak him ropt ha se mienskiplik, mar it motyf fan de weddenskip, dy't by Erasmus en yn it Fryske stikje foarkomt, mist der út.
6. Dat Bredero syn stik basearre is op 'e selde "fabel" as Japik en de snoade kaslein kin bliken dwaen út de folgjende gearfetting, dy't ik út J.A. Worp syn *Geschiedenis van het drama en van het tooneel in Nederland I* (Groningen 1904) s. 438 oernim:
 'Een gauwdief weet 's avonds onder dak te komen bij een boer. Als het nacht is geworden, haalt hij de koe van den boer uit den stal en bindt haar vast bij een huis op eenigen afstand van de hoeve; dan gaat hij heel vroeg met den boer op het pad. Als zij op weg zijn, verzoekt de gauwdief den boer langzaam te loopen, daar hij geld heeft te ontvangen in een huis, dat zij voorbijgaan. Hij komt dan terug met de koe en vertelt, dat men hem die gegeven heeft in plaats van

het geld; de boer vindt, dat de koe erg veel heeft van de zijne, maar laat zich toch overreden, het dier te gaan verkoopen. Hij treft den gauwdief in eene herberg in gezelschap van een "optrecker" [= slampamper] en van de waardin en betaalt hem het geld uit, dat hij voor de koe heeft ontvangen. Daar het gezelschap graag wat te eten wil hebben en de waardin niets in huis heeft, leent de gauwdief twee "platteelen" om er vleesch op te gaan halen, en een mantel. Dan komt het zoontje van den boer schreiende vertellen, dat de koe uit den stal is verdwenen, en de boer moet nu ook nog in de herberg het gelag betalen.'

7. Forlykje ek nr. 10b.
8. G.D.J. Schotel, *Vaderlandsche volksboeken II* (Haarlem 1874) s. 215.
9. Soartgelikens dwaen komt yn skelmeboeken in protte foar. Yn *Bonaventure des Periers, Nouvelles récréations et joyeux devis*, ed. P.L. Jacob, (Paris [1872]) lit yn nouvelle 81 in pongesnijer in mêns meitsje en stelt fuort dêrnei de mesmakker syn pong.
10. De folsleine titel fan de útjefte 1636 is: *Histoire generale des larrons, divisée en trois livres. I. Contenant les cruautés et meschancetés des volleurs. II. Des ruses et subtilitez des coupeurs de bourses. III. Les finesses, tromperies, et stratagemes des filous. Par F.D.C. Lyonnois. A. Rouen, Chez Iean Berthelin, dans la Cour du Palais.*
11. Al yn Henri Estienne syn *Apologie pour Hérodote* (1566) komt in klerikale bimomming foar, hjir oanhelle neffens dl. II s. 423 fan de edysje fan P. Ristelhuber (Paris 1879): '...nous lisons d'aucuns brigans qui se faisoient faire une couronne de prestre, à-fin qu'estans pris ils fussent renvoyez à leurs juges ecclésiastiques...'
12. Ek by *Bonaventure des Périers* o.w.fine wy in nouvelle, nr. 82, dêr't immen yn it hol fan de liuw bistellen wurdt en wol de prevost La Voulte: 'Or devinez qui ce fut: vous ne le devinerez pas du premier coup: Ian ce fut Monsieur le Prevost. Car cependant qu'il examinait celui qu'il avoit entre ses mains, touchant la bourse qui avoit esté coupée, il y en eut vn en la foule qui luy couppa la sienne dedans sa manche, et la bailla habilement à un sien compaignon'. Ik sitearje de útjefte Amst. 1735. Tusken dat teltsje en Japik sines hoecht gjin forbân to bistean, mar men mei dochs net forjitte dat fan de *Nouvelles récréations et joyeux devis* yn Japik syn tiden sa'n trije, fjouwer Amsterdammer printingen neamd wurde, dat de kâns bistiet dochs wol, dat dat bretale stikje ynspiraasje levere hat foar ús Japik Ingberts-anekdote.
13. Ek yn it Hollânsk oerset as: *Het leven van Ruffine of het Weseltje van Sivilien. Behelzende veele Wonderbaare listige Bedriegeryen, en Diefstallen; vermengt met verscheide Seltsame Trouwgevallen. In het Sp.*

beschreven door Alonco de Castillo Soarcano. Te Amsterdam. By Gerrit Bos, Boekverkoper in de Kalverstraat by de Kapel. 1725. Ruffine, de skelminne, wit dêryn de rike skevel Marquina op 'e lije side oan to krûpen. Har hânlangar Garay makket op in joun bûtendoar opskuor en de rikeling paft dan in strieman del, dy't Garay dêr opsteld hat. Op Ruffine' rie bidobbet de man, dy't bang is foar de witsjers, ear't er hielendal oeral yn in kleaster flechtet, syn jild yn it tún en dêr wurdt it fansels fuort opgroeven.